

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.

Ефективна економіка. 2022. № 8.

DOI: 10.32702/2307-2105.2022.8.15

УДК 330.3

I. I. Mazur,

д. е. н, професор, професор кафедри екологічного менеджменту та підприємництва, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ORCID ID: 0000-0002-2441-8001

M. B. Korotun,

магістр кафедри екологічного менеджменту та підприємництва,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ORCID ID: 0000-0003-2173-4006

НОВІ МОЖЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В ПІДПРИЄМНИЦТВІ

I. Mazur,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Environmental Management and Entrepreneurship,

Taras Shevchenko National University of Kyiv

M. Korotun,

Master's student of the Department of Environmental Management and Entrepreneurship, Taras Shevchenko National University of Kyiv

NEW OPPORTUNITIES FOR MANAGEMENT OF INNOVATION AND INVESTMENT ACTIVITIES IN ENTERPRISE

У статті досліджується актуальна проблема нових можливостей управління інноваційно-інвестиційною діяльністю в підприємстві в складних соціально-економічних умовах російсько-української війни як потенційні можливості та ризики в наступний період.

Авторами запропоновано новий зміст управління інноваційно-інвестиційної діяльності в підприємстві, який спрямований на вирішення завдань: формулювання інноваційно-інвестиційної стратегії відповідно до фінансової та загальної стратегії розвитку підприємства; дослідження потенційних джерел інвестування; оцінка власної інвестиційної привабливості як визначення обсягу капітальних вкладень та структури необхідних інвестиційних ресурсів для реалізації інноваційних проєктів; аналіз стану інноваційної підприємницької діяльності; формування інвестиційно-інноваційних портфелів з урахуванням прийнятних рівнів ризику та прибутковості; оцінка ефективності інноваційно-інвестиційних проєктів; контроль за інноваційно-інвестиційною діяльністю в цілому та по кожному проєкту в бізнесі.

Авторами запропоновані стабілізуючі управлінські інноваційно-інвестиційні рішення в умовах нових можливостей у наступному періоді для підприємств України.

The article examines the current problem of new opportunities for managing innovation and investment activities in entrepreneurship in the difficult socio-economic conditions of the Russian-Ukrainian war as potential opportunities and risks in the next period.

In modern conditions, new ideas are needed both for victory in the Russian-Ukrainian war and for the further development of the Ukrainian economy.

The long-term success of entrepreneurship depends on the ability to produce and commercialize new ideas, develop innovative projects and finance them. Failure to recognize the importance of innovation management can lead to an organization offering outdated offerings.

The authors revealed a new content of management of innovation and investment activities in entrepreneurship, which aims solving the following tasks: determining the main direction of innovation and investment activity in accordance with the financial and general strategy of entrepreneurship development (formulation of innovation and investment strategy); research of potential sources of investment,

assessment of one's own investment attractiveness as a determination of the amount of capital investments and the structure of necessary investment resources for the implementation of innovative projects ; analysis of the state of innovative business activity, formation of investment and innovation portfolios taking into account acceptable levels of risk and profitability, evaluation of the effectiveness of innovation and investment projects , control over innovation and investment activities in general, especially for each project in business.

Offered stabilizing management innovation-investment solutions in the conditions of new opportunities in the next period for entrepreneurs of Ukraine, which consist not only in the use of already existing management models and acquired competencies of managers, but also in considered risk and being able to meet innovative challenges and master new professions; innovations in the management of supply chains, which involve control over material resources, financial operations and delivery and sales (consumption) markets; outsourcing as a change agent for all suppliers and subcontractors; capital investment only with confidence in receiving profits from innovation; strategies of "displacement" - to produce exactly the product that will be bought.

Ключові слова: *інновації, інвестиції, інноваційно-інвестиційна діяльність, управління інноваційно-інвестиційною діяльністю, підприємництво, культура інновацій, краудсорсинг інновацій, інвестиційна стратегія, інноваційний менеджмент.*

Keywords: *innovation, investment, innovation-investment activity, management of innovation-investment activity, entrepreneurship, innovation culture, innovation crowdsourcing , investment strategy, innovation management.*

Постановка проблеми. *Війна руйнує все, зокрема економіку, а найстрашніше - людські життя, що є трагедією для України.*

Поряд з цим вже сьогодні виникають нові можливості, пов'язані з великими ризиками не лише в цілому в економіці, але й зокрема в підприємстві. Перш за все до таких можливостей можна віднести втілення

інноваційних ідей, збільшення інвестицій в інновації, що приведе до економічного зростання України в наступний період. Саме зараз створюються нові умови, які з часом можуть стабілізувати підприємницьку діяльність. Тому управління інноваційно-інвестиційною діяльністю в підприємстві набуває нового змісту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження проблем теорії та практики інноваційно-інвестиційної діяльності у працях зарубіжних дослідників: Й.А. Шумпетера, Р. Солоу, М. Хаммера, П. Хоувітта та інших; серед українських науковців слід назвати: В. Зянька, В. Осецького, Л. Федулову та інші.

Проблеми стратегічного інноваційного розвитку досліджували зарубіжні науковці: П.Друкер, М.Портер, Ф.Хайек та інші; серед українських науковців слід назвати І.Амошу, Ю.Бажала, А.Гальчинського, В.Гейця, Я.Жаліло, О.Жилінську та інші.

Обґрунтування основних напрямів інноваційно-інвестиційного розвитку малого та середнього підприємництва в Україні здійснено у працях таких дослідників, як: І. Білоброва, В. Борзенко, Л. Ванькович, О. Волкова, В. Гамалій, В. Герзанич, Т. Говорушко, Б. Губський, В. Гура, В. Зянько, І. Івахненко, С. Ілляшенко, О. Кузьмін, С. Князь, Л. Лелик, Т. Лепейко, М. Леус, Д. Мамотенко, Л. Прокопишин, В. Федоренко, Н. Федченко, Т. Харченко, З. Шацька та інші.

Досліджувані роботи цих авторів пропонують різні методи для вирішення обраної проблеми, починаючи з першої ланки виробництва – підприємства (компанії, організації тощо) та закінчуючи державою. Проте, для більшості наукових праць характерна орієнтація на розрахунок інвестицій, необхідних для інноваційного розвитку, що залишає певні питання невирішеними.

Мета статті. Пошук та вибір справедливих стабілізуючих управлінських інноваційно-інвестиційних рішень в умовах нових можливостей для підприємств України.

Виклад основного матеріалу. Управління інноваціями та інвестиціями - це структурований процес створення, фіксації, обговорення та поліпшення

інноваційно-інвестиційної діяльності в підприємстві, а також процеси організації, оцінки та визначення пріоритетів цінних ідей або альтернативного мислення, які інакше не виникли б у ході звичайних процесів.

Як зазначається у «Ключових висновках Глобального інноваційного індексу 2021» - «у звіті 2021 року найбільш інноваційною країною визнано Швейцарію, за нею йдуть Швеція, США, Велика Британія та Республіка Корея. Україна в Глобальному інноваційному індексі 2021 року посідає 49 місце, увійшовши до ТОП-3 країн економічної групи lower-middle income» (дохід нижче середнього – *пер. авторів*) [1, 2].

Таблиця 1. Рейтинги України у Глобальному інноваційному індексі (GII) (2019-2021 рр.) [2]

Роки	GII	Інноваційні вкладення	Інноваційні результати
2019	47	82	36
2020	45	71	37
2021	49	76	37

Аналіз даних *табл.1* свідчить про позитивні зрушення в динаміці інноваційних результатів (37 місце - в 2020 і 2021 рр.) за рахунок втілених інновацій (76 місце, що більше, ніж у 2020 р., але менше, ніж у 2019 р. – 82 місце) у продукцію не зважаючи на те, що Україна посіла 49 місце в загальному рейтингу серед 132 країн світу.

Як зазначається у звіті Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ) щодо оприлюдненого GII за 2021 р. «у період до пандемії обсяг інвестицій в інновації сягнув історичного максимуму, а темпи зростання R&D в 2019 році склали безпрецедентні 8,5%... У 2020 році глобальні компанії, які є лідерами за видатками на R&D, збільшили загальні витрати на цей напрям приблизно на 10%; про таке збільшення повідомили 60% наукомістких компаній....., що говорить про зростаючий рівень визнання того, що нові ідеї мають вирішальне значення для подолання пандемії і забезпечення економічного зростання в наступний період» [1]. А в сучасних умовах нові ідеї

потрібні як для перемоги в російсько-українській війні, так і для подальшого розвитку української економіки.

Довгостроковий успіх підприємництва залежить від здатності продукувати нові ідеї, розробляти інноваційні проєкти та здійснювати їх фінансування, тобто проводити ефективну інвестиційну діяльність. Нездатність визнати важливість управління інноваціями може призвести до того, що організація запропонує застарілі пропозиції.

Створення культури інновацій, яка сприяє продуктивним і стійким інноваційним практикам, може викликати більше ідей у співробітників, допомагаючи підприємницьким організаціям залишатися конкурентоспроможними та набувати стійкості у довгостроковій перспективі.

Отримання інноваційних ідей від співробітників організації підприємницької діяльності є складною проблемою. Тому спільне обговорення інноваційних ідей зумовлює активізацію внутрішнього середовища підприємництва до визнання зусиль співробітників та ефективне спілкування з усіма зацікавленими сторонами (стейхолдерами), що стає життєво важливими блоками управління інноваціями для постійного покращення підприємницької діяльності та її сталого розвитку.

Краудсорсинг інновацій від співробітників може використати їхні творчі здібності, щоб пропонувати інноваційні ідеї для підприємницької діяльності. «В краудсорсингу, зазначають Карий О.І. та Панас Я. В., всю необхідну роботу роблять неоплачувані або малооплачувані фахівці-аматори, які витрачають свій вільний час на розв'язання проблем, проведення досліджень та розробок» [3, с. 214]. Практика краудсорсингу заохочує активну участь співробітників у поєднанні ідей та їх втілення всередині організації. Вона діє як канал для отримання відповідного та ефективного вирішення складних бізнес-завдань. Хоча є певні застереження, про які зазначає Джейкобс С. Чарльз у своїй роботі «Нейроменеджмент», «...ми досягнемо кращих результатів у галузі управління людьми, коли станемо використовувати їхні природні схильності, замість того, щоб їх утискати» [4, с.73]

Опитування IT-директорів, проведене Gartner, показало, що управління інноваціями та краудсорсинг є двома з п'яти найбільш ефективних методів цифрових інновацій, які забезпечують максимальне підвищення цифрової продуктивності підприємств в країнах ЄС. Цікаво, що IT-директори також заявили, що ці методи використовуються найменше [5, Р. 368–392].

Інтеграція платформи управління інноваціями може допомогти організації розпочати інноваційну діяльність, збирати ідеї та служити дискусійним майданчиком для пошуку рішень бізнес-завдань або запуску нових продуктів.

Знання та практична діяльність колективу допомагають розробляти сильнішу інноваційну стратегію, ніж стратегія, розроблена керівниками високого рівня. Відтак децентралізація, пов'язана з управлінням інноваціями стає додатковою перевагою.

Розвиток компаній в країнах Європейського союзу зумовлений винагородженням найкращих з новаторських ідей співробітників, що сприяє створенню стійкого інноваційного та інвестиційного фонду, який підтримує бізнес-ініціативи.

Визначимо основні напрями управління інвестиційною та інноваційною діяльністю [6, с.174–184.].

1. Залучення всіх стейкхолдерів і створення платформи для обговорення нових ідей. Інновації неефективні власними силами, тому залучення кожного стейкхолдера, як і раніше, має вирішальне значення, щоб зробити інноваційну культуру ефективною. Об'єднання співробітників на початку організації та втілення інновацій може збільшити шанси на успіх. Так, краудсорсинг може бути одним із найкращих методів залучення співробітників в інновації та створення пулу ідей усередині організації.

Найкращий спосіб надихнути на інноваційне мислення – це не форсувати сеанс мозкового штурму, а створити безперервну платформу для обговорення. Якість обговорення є важливим чинником, що впливає на якість творчості та інновацій. Так, 94% керівників вищої ланки організацій згодні з тим, що співробітники та корпоративна культура є найважливішими рушійними силами

інновацій. На думку Джейкобса С.Ч. «найкращим засобом розуміння культури буде її розгляд як типу мислення в організації. Оскільки наш тип мислення має структуру історії, культуру можна назвати колективною історією, яку члени організації розповідають собі, і яка формує їхнє сприйняття світу і, як результат, образ дій» [4, с. 86].

2. Не підштовхувати співробітників, а залучати їх. Тобто розвиток внутрішніх можливостей до створення співробітниками відкритих інновацій посилює їхню участь в управлінні організацією. Примус до участі може з часом призвести до слабкостей щодо появи нових ідей. Так, компанії залучають співробітників до створення ідей – дають їм зрозуміти, як їхні ідеї сприятимуть успіху організації. Також відбувається пояснення значення інновацій, опис потенціалу, який вони мають для підвищення продуктивності організації, їхнього індивідуального зростання, отримання винагород та визнання. Співробітники можуть отримати мотивацію, визнавши ці цінності та взявши участь в інноваціях. Тобто управління інноваційно-інвестиційною діяльністю здійснюється завдяки досягненню спільної мети.

3. Проведення кампанії з підвищення кваліфікації. Створення інноваційних ідей, стимулюючих зростання бізнесу, не відбувається саме собою, при цьому потрібна стратегічна орієнтація, яка дозволяє прийняти інноваційну культуру та генерувати нові ідеї. Це перевірений спосіб заохочення найширшого кола учасників інноваційної діяльності.

Підвищення кваліфікації шляхом проведення вебінарів, тренінгів, тестів – різних форм навчання як спосіб викликати інтерес для продукування нових ідей. Це безпосередньо впливає на втілення творчих ідей у підприємницьку діяльність, сприяючи підвищенню продуктивності, скороченню операційних витрат і впровадженню покращень знизу нагору за короткий період часу.

Ці форми підвищення кваліфікації можуть проводитися в соціальній мережі організації за допомогою електронних листів, новин і подій, оголошень, повідомлень тощо.

4. Створення спільного простору для інновацій за допомогою інструмента управління інноваціями. Не обов'язково співробітники можуть мати певне

місце або конкретний час для зустрічей, щоб обговорити ідеї, спрямовані на вирішення загальної підприємницької проблеми. Впровадження платформи управління інноваціями може створити цифрове робоче середовище, в якому співробітники можуть взаємодіяти, співпрацювати та ділитися ідеями, а також оцінювати, вибирати та пропонувати кращі інноваційні стратегії для всієї організації з будь-якого місця у будь-який час.

Markets and Markets Research прогнозує, що ринок управління інноваціями, за прогнозами, зросте з приблизно 1103 млн. доларів США в 2020 році до 1 519,2 млн. доларів США до 2022 року при сукупному річному темпі зростання (CAGR) в 29,2% [7]. Впровадження програмного забезпечення або інструментів для управління інноваційно-інвестиційною діяльністю, таких як Wave, може відіграти важливу роль у стимулюванні залучення співробітників та їх участі в інноваціях з використанням таких методів, як гейміфікація [5, Р. 368–392.].

5. Прозорість. Прозорість збільшує культуру інновацій. Дуже важливо, щоб співробітники знали, який шум навколо спільних ідей, проблем, поставлених організацією, тощо. Часто співробітники залишаються у незнанні, не маючи жодного уявлення про подальші кроки з опублікованих ідей. Це може створити хаос і проблеми з довірою у всій інноваційній ініціативі. У таких випадках інструменти соціальної співпраці можуть надати працівникам платформу, на якій вони можуть співпрацювати, спілкуватися, взаємодіяти та ділитися оновленнями процесу вибору у режимі реального часу.

Згідно з опитуванням Deloitte Millennial Survey 2020 [8], мілініали хочуть працювати там, де вони відчують себе уповноваженими та відповідальними, де вони відчують, що можуть змінити світ на краще і вплинути на діяльність організації.

6. Нагороди та визнання. Створення ефективної системи винагород та визнання є ключовим аспектом підтримки та заохочення інновацій. Визнання як фахового працівника та визнання як порядної та доброї людини необхідні для певного робочого місця.

Співробітники хочуть, щоб інші поважали та цінували їхній внесок у роботу організації. Коли співробітників та їхню роботу цінують, вони здаються щасливими, лояльними, задоволеними організацією. Таким чином, розробка ефективного інструменту заохочення та визнання може стимулювати співробітників продовжувати оприлюднювати свої ідеї, щоб отримати визнання та винагороду за свої зусилля.

Елементи гейміфікації інструментів управління інноваціями можуть допомогти оптимізувати механізм винагороди співробітників. Вручення значків/балів тому, хто зробив найбільший внесок або нагородження за ідею, що перемогла, може стимулювати змагальний дух і активну участь у досягненні успіху компанії.

Оскільки організації прагнуть створювати і розвивати інноваційну культуру, необхідно розглянути можливість реалізації такої стратегії трансформації разом із заснуванням організації. Компанії пропонують інтегрувати інструменти управління ідеями у цифрове робоче місце, тоді всі співробітники зможуть збирати, оцінювати та вибирати інноваційні ідеї, які допомагатимуть у розвитку бізнесу.

Для втілення інновацій у розвиток підприємництва потрібна підтримка інвестиціями. Підтримка залежить від конкретних характеристик інвестицій, як: період окупності впровадження інновацій; підвищений ризик впровадження та нерівномірна прибутковість інвестицій. Враховуючи ці особливості та зміни умов функціонування підприємництва під час російсько-української війни, потрібно вдосконалювати принципи, форми та методи підтримки інноваційної діяльності підприємництва, з'ясувати важливість, прозорість і надійність джерел інвестування.

Управління інноваційно-інвестиційною діяльністю підприємництва має на меті вирішення наступних завдань:

- визначити основні напрями інноваційно-інвестиційної діяльності відповідно до фінансової та загальної стратегії розвитку підприємництва (розробка інноваційної та інвестиційної стратегій);

- дослідження інвестиційного джерела і середовища, самооцінка інвестиційної привабливості об'єктів інвестування, аналіз стану інновацій та розвитку підприємництва;

- визначити обсяг необхідних інвестиційних ресурсів для реалізації інноваційних проєктів, за необхідності, оптимізувати їх структуру;

- формування інвестиційно-інноваційних портфелів з урахуванням прийнятних рівнів ризику та прибутковості;

- визначити оцінку ефективності інноваційно-інвестиційних проєктів;

- контролювати інноваційну та інвестиційну діяльність на підприємстві. У той же час, «визнаючи необхідність певної долі контролю, ми (Джейкобс С. Чарльз) закликаємо звести його до мінімуму, щоб запобігти небажаним наслідкам» [4, с. 83].

Сучасний менеджмент використовує багато методів, у тому числі функціональний, процесний, системний, контекстний, орієнтований на витрати, проєктний. Використовуючи ці методи в управлінні інвестиціями та інноваціями необхідно звертати увагу на гнучкість кожного методу, можливість адаптації до динамічних змін у підприємстві, особливої уваги потребує процес формування інвестиційних ресурсів і відповідність їхнього обсягу стратегічним інноваційним цілям в підприємстві.

Найкращим способом реалізації інвестиційної стратегії вважається підхід, орієнтований на витрати. Переваги витратно-орієнтованого підходу полягають, по-перше, у частині визначення критеріїв оцінки ефективності - з точки зору зростання вартості (цінності); по-друге, показників витрат (чистого грошового потоку, дисконтованого грошового потоку, внутрішньої норми прибутку). Що є порівняльним і класичним інструментом оцінки ефективності проєкту [9, с. 5-10].

«Інноваційний менеджмент, який пов'язує інноваційний процес з інноваціями, факторами і функціонує за цих конкретних умов ...такими як: конкретні правові, технологічні, соціальні, економічні та культурні умови, за яких розгортається інноваційний процес і специфічного середовища. Промислові виробничі процеси та інноваційні процеси мають багато спільного

з точки зору виробничих та інноваційних факторів, таких як праця, інфраструктура, матеріали, капітал та знання, незважаючи на те, що процеси є більш складними та вимагають більшого досвіду» [10, с. 23].

Підсумовуючи, слід зазначити, що стабілізуючі управлінські інноваційно-інвестиційні рішення в умовах нових можливостей в наступний період після російсько-української війни для підприємців України полягають не лише у використанні вже наявних управлінських моделей та отриманих компетентностей менеджерів, а й в продуманому ризику й бути здатними відповідати інноваційним викликам з урахуванням потреб, спричинених російсько-українською війною та оволодівати новими професіями; в інноваціях, втілених в управління ланцюгами постачання, що передбачають контроль за матеріальними ресурсами, фінансовими операціями та ринками доставки і збуту (споживання), логістиці; в аутсорсингу як агенту змін для всіх постачальників і субпідрядників; у капіталовкладенні лише при впевненості в отриманні прибутків за інновації; у стратегії «витіснення» - продукувати саме той товар, який куплять, тощо.

Висновки. Новий зміст управління інноваційно-інвестиційною діяльністю полягає у формулюванні нової інноваційно-інвестиційної стратегії; у виявленні потенційних джерел інвестицій та аналізу стану інноваційної діяльності підприємництва з урахуванням допустимих рівнів ризику та прибутковості формуванні інвестиційних та інноваційних портфельів; оцінці ефективності інноваційно-інвестиційних проєктів і контроль за їх виконанням.

До стабілізуючих управлінських інноваційно-інвестиційних рішень в умовах нових можливостей в наступний період для підприємців України автори пропонують віднести: використання не лише вже наявних управлінських моделей і раніше набутих компетентностей менеджерів, але й продуманий ризик, що відповідає інноваційним викликам та оволодінню новими професіями; в інноваціях, втілених в управління ланцюгами постачання, що передбачають контроль за матеріальними ресурсами, фінансовими операціями та ринками доставки і збуту (споживання); у аутсорсингу як агенту змін для

постачальників і субпідрядників; у капіталовкладенні лише в отриманні прибутків за інновації; у стратегії «витіснення» тощо.

Література

1. ВОІВ: оприлюднено глобальний інноваційний індекс 2021 року. Україна посідає 49 місце. / URL : <http://www.euroosvita.net/index.php/?category=1&id=7070> (дата звернення: 2022 р. 19 липня).
2. Global Innovation Index 2021 (показники України) https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2021/ua.pdf (дата звернення: 2022 р. 18 липня.)
3. Карий О.І. та Панас Я. В. Краудсорсинг як інструмент менеджменту: приклади вирішення місцевих проблем // <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/2774/visnyk2016-213-219.pdf> (дата звернення: 2022 р. 14 липня).
4. Джейкобс С. Чарльз. Нейроменеджмент. Пер. с англ. – К.: Companion Group. 2011. - 208 с.
5. Hrynkevych O. S., Sorochak O. Z., Kvak S. A. Innovative activity of Ukrainian enterprises and potential of cross-border cooperation in the development of economic security. Security of the XXI century: national and geopolitical aspects. Issue 2 : collective monograph / in edition I. Markina. Prague. Nemoros s.r.o. 2020. Czech Republic.
6. Valinkevych N., Lehenchuk S., Vyhivska I. Accounting reserves in optimization of risks of innovatiive activity. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. Т. №2, №33. 2020.
7. Markets and Markets Research Pvt Ltd. / URL: <https://www.bloomberg.com/profile/company/1496145D:IN> (дата звернення: 2022 р. 18 липня).
8. Deloitte Millennial Survey 2020 / URL: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/About-Deloitte/deloitte-2020-millennial-survey.pdf> (дата звернення: 2022 р. 15 липня).

9. Адаменко О. А. Концептуальні засади інноваційного розвитку підприємств / О. А. Адаменко // Наукові праці НУХТ. – 2016. – № 35. – С. 5-10.
10. Бельтюков Є. Я. Технічна політика – основа розвитку потенціалу підприємства / Є. Я. Бельтюков // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2016. – № 3 (8). – С. 22-28.

References

1. WIPO (2022), “Global Innovation Index 2021 released. Ukraine ranks 49th”, [Online], available at: <http://www.euroosvita.net/index.php/?category=1&id=7070> (Accessed 19 July 2022).
2. WIPO (2022), “Global Innovation Index 2021 (indicators of Ukraine)”, available at: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2021/ua.pdf (Accessed 18 July 2022).
3. Karyj, O.I. and Panas, Ya.V. (2017), “Crowdsourcing as management tool: examples of solving local problems”, available at: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/2774/visnyk2016-213-219.pdf> (Accessed 14 July 2022).
4. Dzhejkobs, S.Ch. (2011), *Nejromenedzhment [Neuromanagement]*, Companion Group, Kyiv, Ukraine.
5. Hrynkevych, O.S. Sorochak, O.Z. and Kvak, S.A. (2020), *Innovative activity of Ukrainian enterprises and potential of cross-border cooperation in the development of economic security. Security of the XXI century: national and geopolitical aspects. Issue 2 : collective monograph*, Nemoros s.r.o., Prague, Czech Republic.
6. Valinkevych, N. Lehenchuk, S. and Vyhivska, I. (2020), “Accounting reserves in optimization of risks of innovatiive activity”, *Finansovo-kredytna diial'nist': problemy teorii ta praktyky. Zbirnyk naukovykh prats'*, vol. 2, no. 33.
7. Bloomberg (2022), “Markets and Markets Research Pvt Ltd”, available at: <https://www.bloomberg.com/profile/company/1496145D:IN> (Accessed 18 July 2022).

8. Deloitte (2020), “Deloitte Millennial Survey 2020”, available at: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/About-Deloitte/deloitte-2020-millennial-survey.pdf> (Accessed 15 July 2022).
9. Adamenko, O.A. (2016), “Conceptual principles of innovative development of enterprises”, Naukovi pratsi NUKhT, vol. 35, pp. 5-10.
10. Bel'tiukov, Ye.Ya. (2016), “Technical policy is the basis for the development of the company's potential”, Ekonomika: realii chasu. Naukovyj zhurnal, vol. 3 (8), pp. 22-28.

Стаття надійшла до редакції 15.08.2022 р.